

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
M u ssis l r  c n nümunəvi təlim standartı

Arıçı

İngilis dilində adı: Beekeeper

N: 6123-2-00001-01

Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı c rciv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmışdır.

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövrə fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

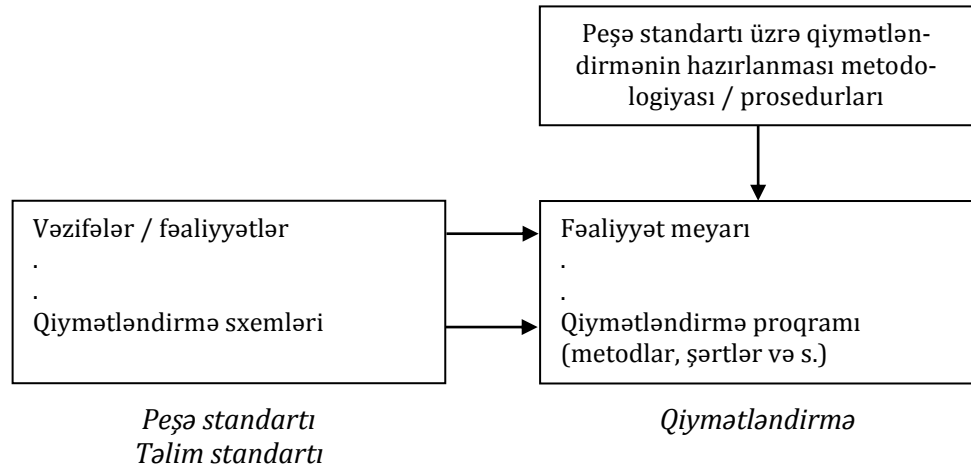
Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

	<p><i>Dördüncü bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.</p>
Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştlər	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştlərə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştləri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştlər daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştlərin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştlər testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
Informal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştlərinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. Informal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimullar adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İradə: fəaliyyət meylləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçiriləcəkdir, hansı hədəflər müəyyən ediləcəkdir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsəduyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq;• Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq;• Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhəfurlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none">• istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması;• istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə;• peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri.....	8
A.1.3. Tabeçilik.....	8
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	9
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları.....	9
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Səriştələr haqqında	12
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	12
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	13
B.1. Fəaliyyət meyarları.....	13
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	14
B.3. Qiymətləndirmə metodları.....	14
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi.....	14
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	15
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	23
C. MÜƏSSİSƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	24
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	24
C.2. Təlim sxemi.....	25
C.3. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat.....	31
C.3.1. Təlimin növləri.....	31
C.3.2. Təlimin istiqaməti.....	32
C.3.3. Əvvəlki təlimin tanınması	32
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Arıçı

Peşənin qısa təsviri

Bal hasil etmək və əsasən meyvə bağlarını tozlandırmaq üçün arıları artırır, arı şanlarını pətəklərə qoyur, çiçək tozu emal edir və bərə mumu toplayır. Beçələrini arı şanları üçün hazırlanmış çərçivələrin pətəklərinə qoyur, satış məqsədi ilə arı pətəklərinin xanalarından ana arıların südünü toplayır, alıcılar üçün balın satışını təşkil edir. Mütəxəssislərin köməyi ilə arı zəhəri istehsal edir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	6123 (Arıçı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	6123 (Beekeeper)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Hazırlanma tarixi:	Oktyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Oktyabr, 2022-ci il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş dəyişkən iş saatlarında, həftəsonları və rəsmi bayramlar daxil olmaqla, həyata keçirilir.
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Əmək Məcəlləsinə və digər müvafiq normativ-hüquqi sənədlərə uyğun olaraq tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur;
- Əməyin mühafizəsi və fərdi mühafizə vasitələri üzrə təlim məcburi xarakter daşıyır.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir:	Fərdi sahibkar.
Kim ona tabedir:	Yoxdur.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək	☒
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək) İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək İşçilərə rəhbərlik etmək Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək	

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Tamamilə sərbəst məşğul olurlar.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

- V.1. Bal arılarının beçəsini toplamağa hazırlaşmaq, alət və avadanlıqları seçmək:
- F.1.1. Mövcud çərçivələri gigiyenik qaydada hazırlamaq;
 - F.1.2. Bal arılarının beçələrini toplamaq üçün bütün avadanlıqları əldə etmək, onların saz vəziyyətdə və istismara yararlı olmasını təmin etmək;
 - F.1.3. Hər iş gününün sonunda çərçivələri boşaltmaq;
 - F.1.4. Fərdi mühafizə vasitələrinin istismar üçün yararlı olmasını yoxlamaq, onları düzgün geyinmək və istifadə etmək;
 - F.1.5. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar əməyin mühafizəsi üzrə təhlükələri müəyyən etmək, onları səmərəli idarə etmək üçün tədbir görmək;
 - F.1.6. Karantin və bioloji təhlükəsizlik şərtlərinin təmin olunmasına nəzarət etmək;
 - F.1.7. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar təhlükələri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək.
- V.2. Bal arılarının beçəsini toplamaq:
- F.2.1. Toplanmış arıların pətəklərdə saxlanmasını təmin etmək məqsədi ilə arı pətəklərini hazırlamaq və müvafiq yerdə yerləşdirmək;
 - F.2.2. Beçəni boş qutunun içinə silkələməklə tutmaq;
 - F.2.3. Bütün beçələrin toplandığını təsdiq etdikdən sonra qutuda olan beçələri başqa bir pətəyə yığmaq;
 - F.2.4. Ana arının orada olub-olmadığını yoxlamaq.
- V.3. Arı südü almaq:
- F.3.1. Arı südü almaq üçün güclü ailəni nəzarətə götürmək ehtiyacı olduqda ananı ayırmaq;
 - F.3.2. Anasız arıya arıçılıq ədəbiyyatında göstərilən qaydada süni yuvacıqlar yerləşdirilmiş çərçivələr asmaq;
 - F.3.3. Həmin yuvacıqları yumurta ilə təmin etmək və bu işə nəzarət etmək;
 - F.3.4. 72 saat müddətində südü qaşayıb götürmək və qablaşdıraraq xüsusi şəraitdə saxlamaq.
- V.4. Bal arılarının pətəklərində arı beçələrinin hərəkətini idarə etmək:
- F.4.1. Bal arılarının pətəklərində beçələmə əlamətlərinə nəzarət etmək;
 - F.4.2. Beçə vermə ehtimalı olan arıların daşınması ilə əlaqədar riskləri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək;
 - F.4.3. Beçələmənin baş vermə ehtimalı olan yeri nəzərə almaq, bir sıra nəzarət vasitələrini, eləcə də uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;
 - F.4.4. Beçələrin hərəkətinə nəzarəti təmin etmək üçün yuvanı monitorinq etmək və zəruri halda əlavə nəzarət vasitələrini həyata keçirmək;
 - F.4.5. Bərə mumu yığmaq;
 - F.4.6. Bərə mumu istehsalı ilə əlaqədar pətəklərə nəzarət etmək;
 - F.4.7. Artıq bərə mumunu toplayıb qablaşdırmaq;
 - F.4.8. Bərə mumunu toz və digər qarışıqlardan təmizləmək.
- V.5. Arı beçələrinin sağlamlığı və vəziyyətini qiymətləndirmək:
- F.5.1. Arı beçələrini xəstəlik əlamətlərinə qarşı yoxlamaq və müvafiq tədbir görmək;
 - F.5.2. Arı beçələrində ziyanvericilər və parazitlərin olmasını yoxlamaq və aşkar olunduğu halda müvafiq tədbir görmək;
 - F.5.3. Xəstəlik və ya ziyanvericilərin əlamətlərini müəyyən etmək, sınaq məqsədi ilə müvafiq nümunələr götürmək və diaqnozu əsaslandırmaq üçün dəlillər toplamaq;

- F.5.4. Uçuş bacası və ya uçuş taxtalarının üzərində arı pətəyindən çıxarılan beçələrdə xəstəlik əlamətlərinin olmasını yoxlamaq.
- V.6. Yetkin arıların sağlamlığını və vəziyyətini qiymətləndirmək:
- F.6.1. Zəif və qeyri-müntəzəm uçuş nümunələrinin əlamətlərinə qarşı uçuş bacasının ətrafındakı uçuş istiqamətlərini, eləcə də uçuş bacasında ölmüş və ya ölmək üzrə olan arılara nəzarət etmək;
- F.6.2. Yetkin arılar və şan olan pətəklərdə xəstəlik əlamətləri, eləcə də qeydiyyata alınması zərurət təşkil edən mövcud xəstəliklərə nəzarət etmək;
- F.6.3. Xəstəlik və ya ziyanvericilərin əlamətlərini müəyyən etmək, aidiyyət standartları və protokollara uyğun olaraq sınaq məqsədi ilə müvafiq nümunələr götürmək və diaqnozu əsaslandırmaq üçün dəlillər toplamaq;
- F.6.4. Yoxlamaların nəticələrini qeydə almaq və hər hansı düzəldici tədbir görmək və ondan arıçılıq əməliyyatları ilə əlaqədar əsas kimi istifadə etmək.
- V.7. Balı süzməyə hazırlaşmaq:
- F.7.1. Toplamaq məqsədi ilə balın kifayət qədər yetişmiş olmasını təmin etmək üçün nektar balının yetişkənliyini müəyyən etmək və bunun üçün arı ailəsinə baxış keçirmək;
- F.7.2. Balın çıxarılması ilə əlaqədar vaxt və yerin planlaşdırılması zamanı mümkün çirklənmə hallarını, eləcə də əldə olunacaq balın arı yuvası, balın keyfiyyəti və növünə təsirini nəzərə almaq;
- F.7.3. Pətəkdən çıxarılaçaq balın həcminə təsir edən amilləri müəyyən etmək və nəzərə almaq.
- V.8. Balı emal etmək:
- F.8.1. Arıları bal ilə dolu olan şanlardan uzaqlaşdırmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni və ya birləşməni seçmək və həyata keçirmək;
- F.8.2. Pətəklərdə olan bal ilə dolu şanlardan balı çıxarmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;
- F.8.3. Balın çıxarılması zamanı onun keyfiyyətinə nəzarət etmək;
- F.8.4. Bal ilə dolu çərçivələri bal çıxarılan obyektə daşımaq;
- F.8.5. Balı qablara tökmək.
- V.9. Arı pətəklərini və çərçivələrini təmir etmək:
- F.9.1. Görüləcək iş ilə əlaqədar uyğun materialları yığmaq və ya almaq və onları müvafiq ölçüyə uyğun kəsmək;
- F.9.2. Zədələnmiş arı pətəklərinin çərçivələrini, eləcə də çərçivə və simləri təmir etmək və onları bərkitmək;
- F.9.3. Şanları elektrik və ya mexaniki üsulla çərçivələrə yerləşdirmək;
- F.9.4. Arı pətəkləri və çərçivələrinin hazır hissələrinin ölçülərə uyğun olmasını yoxlamaq;
- F.9.5. Müvafiq halda komponentlərin hissələrini müəyyən etmək üçün onları montajdan əvvəl işarələmək.
- V.10. Məhsulları nümayiş etdirmək və satmaq:
- F.10.1. Balın xüsusi nümunələrini hazırlamaq və onları nümayiş etdirmək;
- F.10.2. Məhsullar barədə müştərilərə məlumat vermək və onları satmaq.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "Arıçı" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişتلər "Arıçı" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QIYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "Arıçı" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Arıçı

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Arıçı üçün qiymətləndirmə nümunəsi bal hasil etmək üçün arıları artırmaq, arı şanlarını pətəklərə qoymaq, beçələri arı şanları üçün hazırlanmış çərçivələrin pətəklərinə qoymaq, satış məqsədi ilə arı pətəklərinin xanalarından ana arıların südünü toplamaq və eyni zamanda alıcılar üçün balın satışını təşkil etmək ilə əlaqədar tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirir

Hazırkı peşə üçün **tövsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	6123 (Arıçı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	6123 (Beekeeper)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Oktyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.10) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. Bal arılarının beçəsini toplamağa hazırlaşmaq, alət və avadanlıqları seçmək:
- F.1.1. Mövcud çərçivələri gigiyenik qaydada hazırlamaq;
 - F.1.2. Bal arılarının beçələrini toplamaq üçün bütün avadanlıqları əldə etmək, onların saz vəziyyətdə və istismara yararlı olmasını təmin etmək;
 - F.1.3. Hər iş gününün sonunda çərçivələri boşaltmaq;
 - F.1.4. Fərdi mühafizə vasitələrinin istismar üçün yararlı olmasını yoxlamaq, onları düzgün geyinmək və istifadə etmək;
 - F.1.5. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar əməyin mühafizəsi üzrə təhlükələri müəyyən etmək, onları səmərəli idarə etmək üçün tədbir görmək;
 - F.1.6. Karantin və bioloji təhlükəsizlik şərtlərinin təmin olunmasına nəzarət etmək;
 - F.1.7. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar təhlükələri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək.
- ...
- V.10. Məhsulları nümayiş etdirmək və satmaq:
- F.10.1. Balın xüsusi nümunələrini hazırlamaq və onları nümayiş etdirmək;

F.10.2. Məhsullar barədə müştərilərə məlumat vermək və onları satmaq.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: vacib deyil.
- b) Alət və avadanlıqlar: vacib deyil.
- c) İstehlak malları: vacib deyil.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin səriştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 30 dəqiqə.
İşlərin sayı: 2.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

- 10% Bal arılarının beçəsini toplamağa hazırlaşmaq, alət və avadanlıqları seçmək:
Mövcud çərçivələri gigiyenik qaydada hazırlamaq;
Bal arılarının beçələrini toplamaq üçün bütün avadanlıqları əldə etmək, onların saz vəziyyətdə və istismara yararlı olmasını təmin etmək;
Hər iş gününün sonunda çərçivələri boşaltmaq;
Fərdi mühafizə vasitələrinin istismar üçün yararlı olmasını yoxlamaq, onları düzgün geyinmək və istifadə etmək;
Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar əməyin mühafizəsi üzrə təhlükələri müəyyən etmək, onları səmərəli idarə etmək üçün tədbir görmək;
Karantin və bioloji təhlükəsizlik şərtlərinin təmin olunmasına nəzarət etmək;
Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar təhlükələri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək.
- 20% Bal arılarının beçəsini toplamaq:
Toplanmış arıların pətəklərdə saxlanmasını təmin etmək məqsədi ilə arı pətəklərini hazırlamaq və müvafiq yerdə yerləşdirmək;
Beçəni boş qutunun içinə silkələməklə tutmaq;
Bütün beçələrin toplandığı təsdiq etdikdən sonra qutuda olan beçələri başqa bir pətəyə yığmaq;
Ana arının orada olub-olmadığını yoxlamaq.
- 20% Bal arılarının pətəklərində arı beçələrinin hərəkətini idarə etmək:
Bal arılarının pətəklərində beçələmə əlamətlərinə nəzarət etmək;
Beçə vermə ehtimalı olan arıların daşınması ilə əlaqədar riskləri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək;
Beçələmənin baş vermə ehtimalı olan yeri nəzərə almaq, bir sıra nəzarət vasitələrini, eləcə

də uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;
Beçələrin hərəkətinə nəzarəti təmin etmək üçün yuvanı monitorinq etmək və zəruri halda əlavə nəzarət vasitələrini həyata keçirmək;
Bərə mumu yığmaq;
Bərə mumu istehsalı ilə əlaqədar pətəklərə nəzarət etmək;
Artıq bərə mumunu toplayıb qablaşdırmaq;
Bərə mumunu toz və digər qarışıqlardan təmizləmək.

20% Arı beçələrinin sağlamlığı və vəziyyətini qiymətləndirmək:

Arı beçələrini xəstəlik əlamətlərinə qarşı yoxlamaq və müvafiq tədbir görmək;
Arı beçələrində ziyanvericilər və parazitlərin olmasını yoxlamaq və aşkar olunduğu halda müvafiq tədbir görmək;
Xəstəlik və ya ziyanvericilərin əlamətlərini müəyyən etmək, sınaq məqsədi ilə müvafiq nümunələr götürmək və diaqnozu əsaslandırmaq üçün dəlillər toplamaq;
Uçuş bacası və ya uçuş taxtalarının üzərində arı pətəyindən çıxarılan beçələrdə xəstəlik əlamətlərinin olmasını yoxlamaq.

30% Balı emal etmək:

Arıları bal ilə dolu olan şanlardan uzaqlaşdırmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni və ya birləşməni seçmək və həyata keçirmək;
Pətəklərdə olan bal ilə dolu şanlardan balı çıxarmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;
Balın çıxarılması zamanı onun keyfiyyətinə nəzarət etmək;
Bal ilə dolu çərçivələri bal çıxarılan obyektə daşımaq;
Balı qablara tökmək.

İş nümunəsi 1: Mum kütləsini şamdan ayırmaq.

Maksimum müddət: 15 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Mum kütləsini şamdan ayırmağın ən yaxşı yolu hansıdır? Müvafiq alət və avadanlıqlardan istifadə etməklə tapşırığı yerinə yetirin.

İş nümunəsi 2: Suallara cavab.

Maksimum müddət: 15 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Aşağıdakı suallara cavab verin və cavabınızı əsaslandırın. 1. Qış klasterinin mərkəzində və kənarında arıların əsas funksiyası nədir? 2. Bal arısı ailəsində “əmək bölgüsünü” müəyyən edən iki amil hansıdır? 3. Bal arıları arasında yağlı bədənlərin əsas funksiyası nədən ibarətdir?

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 40 dəqiqə.

Sualların sayı: 40.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Tövsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

20% Bal arılarının beçəsini toplamağa hazırlaşmaq, alət və avadanlıqları seçmək

20% Bal arılarının beçəsini toplamaq

10%	Bal arılarının pətəklərində arı beçələrinin hərəkətini idarə etmək
20%	Arı beçələrinin sağlamlığı və vəziyyətini qiymətləndirmək
30%	Yetkin arıların sağlamlığını və vəziyyətini qiymətləndirmək

Sual nümunələri:

1. Erkək bal arıları adətən bütün il boyu ailədə mövcud olur.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır
2. Cavan diş arıların olduğu ailələr sürüləşməyə az meyl göstərir.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır
3. Xroniki arı iflicinin səbəbi nədir?
 - a) Virus
 - b) Bakteriya
 - c) Birlüceyrəli heyvanlar
 - d) Göbələk
 - e) Gənə
4. Bal arısı sürüsü ilə bağlı olan və yenidən çıxmış balaları sürətlə məhv edən xəstəlik hansıdır?
 - a) Amerika çürüməsi
 - b) Daş çürüməsi
 - c) Sak çürüməsi
 - d) Avropa çürüməsi
 - e) Təbaşir çürüməsi
5. Arı sürüsü çıxış kamerasının çərçivələrinin yuxarı hissəsi boyunca şanları ağartmağa başlayırsa və ya yeni ifraz edilmiş mum ilə qarışdırırsa, bu onların sürüləşməyə hazırlaşdığını göstərir.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır
6. Bal arısının həyat sikli natamam metamorfoz nümunəsidir.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır
7. Ana arılar işçi arılar və erkək arılar ilə müqayisədə daha tez inkişaf edir.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır
8. İşçi ana hüceyrələrini örtən mum başlıqlar bal hüceyrələrinin üzərində olan başlıqlara nisbətən daha nazik olur.
 - a) Doğrudur
 - b) Yanlıştır

9. Bir neçə ev arıları ana arı üçün hüceyrənin hazırlanması prosesinə cəlb olunur ki, buradan da daha sonra müəyyən qədər böyük arılar çıxır.
- Doğrudur
 - Yanlışdır
10. Yaxşı törəmə qabiliyyətinə malik ana arı kürt sahəsi daxilində demək olar ki, hər bir yerə bala qoyur və bir-birinə yaxın olan oxşar yaş qrupuna malik balalara malik olur.
- Doğrudur
 - Yanlışdır
11. Sürfə mərhələsi örtülü olmayan hüceyrədə baş verir.
- Doğrudur
 - Yanlışdır
12. Bal arısı sürfələri sərbəst şəkildə qidalana bilmir və 3000-dən artıq dayə arılarının gəlməsini tələb edirlər.
- Doğrudur
 - Yanlışdır
13. Sürfə toxumaları puplaşma dövründə bölünürlər və böyük toxumalara çevrilirlər.
- Doğrudur
 - Yanlışdır
14. Bal arısı sürfəsi baş hissədən və ___ seqmentlərdən ibarətdir?
- 10
 - 13
 - 12
 - 8
 - 9
15. Bal arısı süfrəsinin ipək vəzifələri böyük arılarda ___ vəzifələrin ilkin əlaməti hesab olunur?
- mum
 - kürt-qida
 - onurğa qoxusu
 - çənə
 - döş qəfəsi salivasiyası
16. Sürfə həyatının ilk dörd günü ərzində bal arıları təqribən hər ___ saatdan bir qabıq tökürlər?

- a) 16
- b) 8
- c) 32
- d) 24
- e) 48

17. Bal arılarının inkişafı zamanı qabıqlanma (dəri baş üzərindən başlayır və arxa ətraflara doğru bölünür) __ dəfə baş verir?

- a) 6
- b) 2
- c) 8
- d) 4
- e) 9

18. Sürüdə arıların sayı ____ olduqda ana arının maksimum yumurta qoyma qabiliyyəti maksimum səviyyəyə çatır.

- a) 20,000
- b) 30,000
- c) 40,000
- d) 50,000
- e) 60,000

19. Aşağıdakılardan hansı biri arı pətəyində stressin qarşısını alacaqdır?

- a) Pətəyi tam günün altına qoymaq
- b) Pətəyi səs-küylü magistral yolun yaxınlığına qoymaq
- c) Pətəyi açıq hava tərənin başında yerləşdirmək
- d) Pətəyi su mənbəyinin yaxınlığında yerləşdirmək

20. Adətən güclü nektar axını zamanı bal arıları ____ meyl göstərməyəcəkdir.

- a) Kürt yatmaq
- b) Yer hazırlamaq

- c) Sürüləşmə
- d) Bal saxlamaq

21. Arı mumu əridiyi zaman o

- a) su və balın toplandığı yerin yuxarisına qalxır.
- b) su və balın olduğu yerin dibinə enir.
- c) balın deyil, suyun üzərində üzür.
- d) heç biri.

22. Ana arı adətən ____zamanı yumurta qoymağı dayandırır.

- a) çox soyuq havada
- b) uzun gecələr, qısa günlər
- c) uzun günlər, qısa gecələr
- d) yanvar/fevral ayı ərzində

23. Bal arısı hüceyrədən çıxdıqdan təqribən ___ gün sonra pətəyi tərk edirlər.

- a) 10
- b) 12
- c) 15
- d) 20

24. Aşağıdakılardan hansı biri zərərverici və xəstəliklərə nəzarət üçün kimyəvi metod deyildir?

- a) Erkək arı tələləri
- b) Ekranlı alt lövhə
- c) Yanma
- d) Fluvalinetdə isladılmış kağız

25. Aşağıdakılardan hansılar istisna olmaqla bal arılarının beçələmək istədiyini göstərir?

- a) Əksər çərçivələrin alt hissələrinin yaxınlığında 20 və ya daha artıq ana hüceyrə mövcud olduqda

- b) Bir çox arılar yuxarı lövhədən asılır və pətəyin ön hissəsinin əksər yerini örtürlər
 - c) Daxili örtük altında arılar bal ilə doldurulmuş çoxsaylı daş daraqlar tikirlər və bir sıra arılar pətəyin kənarından asılırlar
 - d) Arılar tozcuq kisələri boş halda pətəyə daxil olurlar
26. Balda nəmlik səviyyəsi __ çox olduqda maye bal istehsal edən arıçılar fermentasiya problemi ilə üzləşirlər.
- a) 14%
 - b) 16%
 - c) 18%
 - d) 100%
27. Uğurlu şəkildə tozlanması üçün uyğun tozcuqlar qəbul edən çiçək strukturu necə adlanır?
- a) Dişicik ağzı
 - b) Tozluq
 - c) Erkəkçik
 - d) Lif
28. Yaz təsərrüfatının əsas məqsədi.....
- a) uzun qışdan sonra arıların sağ qalmasına əmin olmaqdır.
 - b) pətəkləri bərpa etmək, dib hissələri təmizləmək və s-dir.
 - c) Artıq bal kütlələrinin qəbul edə bilməsi üçün hər bir pətəyin sürətlə qurulmasına yardım etməkdir.
 - d) Bütün ana arıları əvəz etməkdir.
29. Sürü çolkbrud (göbələk) xəstəliyindən əziyyət çəkəndə, aşağıdakı hərəkətləri etmək lazımdır.
- a) Pətəyi terramiçini ilə müalicə etmək.
 - b) Apistan zolaqlarından istifadə etmək.
 - c) Sürünü fumiqilinli şəkərli sirop ilə yemləmək.
 - d) Pətək üçün təkrar analar seçmək.

30. Aşağıda sadalanan tədbirlərin hansılar havanın temperaturu artan zaman pətəkdə baş verir?
- Arılar sıx dəstələr yaratmağa başlayırlar
 - Arılar su toplayırlar
 - Arılar giriş hissədə fırlanmağa başlayırlar
 - Həddindən artıq isti olduqda arılar yuvadan kütləvi şəkildə köçürlər
31. Zəif anaya malik pətəyi gücləndirmək üçün ən yaxşı metod hansıdır?
- Köhnə ananı öldürmək və onu cavan ana ilə əvəz etmək
 - Hər iki həftədən bir pətəyə erkək arı çərçivələri əlavə etmək
 - Onların yaxşılaşması üçün pətəyi yeni yerə köçürmək
 - Pətəyə anasız arılar paketi əlavə etmək
32. Arıların qışa davam gətirməsinə yardım etmək üçün arıçı nə etməlidir?
- Bütün balı götürməlidir.
 - Qış gəlmədən əvvəl pətəyi bölməlidir.
 - Pətəyin bütün giriş və çıxışlarını bağlamalıdır.
 - Küləkdən müvafiq mühafizəni təmin etməlidir.
33. Bal arıları qış fəslində istilik yaradırlar. Onlar bu istilikdən hansı məqsəd üçün istifadə edirlər?
- Pətəyin daxilini qızdırmaq üçün
 - İstiliyin yuxarı hərəkət etməsi səbəbindən pətəyin yalnız yuxarı hissəsini qızdırmaq üçün
 - Klasteri isti saxlamaq üçün, klaster dairəvi formadadır və istiliyi saxlamaq üçün müvafiq qoruyucu funksiyaya malikdir
 - Qış zamanı maye halına çevrilə bilməsi üçün yalnız bal olan yerləri qızdırmaq üçün
34. Sürfə böyük həcmdə qidanı uda bilən sadə ağız hissəyə malikdir. Sürfənin böyümə müddətində müvafiq qida təmin etməsi üçün böyük arılar ____ uçuş edirlər.
- 50 - 100
 - təqribən 500
 - 1000 – 1500 arası
 - 2500-dən çox

35. Bal arılarının bığcıqları aşağıdakı hansı iki məqsədə xidmət edir?

- a) Toxunma və qoxu
- b) Toxunma və eşitmə
- c) Toxunma və görmə
- d) Toxunma və dadbilmə

36. Arıları yeni arı həyatında yerləşdirən zaman aşağıdakılardan biri istisna olmaqla digər bütün məsələləri nəzərdən keçirməlisiniz.

- a) Arı həyatına gedən cıdır otları örtülüdür və kiçik arı kəsib keçir
- b) Günün müvafiq hissəsi üçün yaxşı kölgəlik mövcuddur
- c) Yonca sahəsi arı həyatının yaxınlığında yerləşir
- d) Su yaxınlığında yerləşir

37. Bala taxıl siropu əlavə etdikdə bu necə adlanır?

- a) Pozulmuş bal
- b) Zənginləşdirilmiş bal
- c) B dərəcəli bal
- d) C dərəcəli bal

38. Gözcüyün buynuz təbəqəsi nədir?

- a) Gözdür
- b) Bığcıqdır
- c) Ayaqdır
- d) Saçdır

39. Aşağıdakı hadisələrdən birinin müşahidə edilməsi arı pətəyində problemin olduğunu göstərir.

- a) Hüceyrədə çox yumurtaların olması
- b) Arıların çox sayda yeni daraqlar çıxarırlar
- c) Hüceyrədə tünd yapışqanlı maye məhlulun olması

d) Pətəyi nəzərdən keçirən zaman ora daxil olmaq istəyən eşşəkərisi görürsünüz

40. Zəif sürünü gücləndirmək üçün nə etmək lazımdır?

- a) Güclü pətəyi götürmək və onun yerinə zəif pətəyi qoymaq
- b) Sürünü daha yaxşı nektar mənbəyinin, su mənbəyinin yaxınlığına və digər arılardan daha az stressin olduğu yerə qoymaq
- c) Ana arını məhv etmək və cavan arını ana arı qoymaq
- d) Heç nə etməmək, vəziyyəti ana təbiətin ixtiyarına buraxmaq

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Arıçı

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və yol tikintisi üzrə işçi üçün tələb olunan səriştləri əks etdirir. İşlə bağlı səriştənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə səriştlərə malik olan, mövcud səriştlərini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi səriştlər əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	6123 (Arıçı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	6123 (Beekeeper)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	
Hazırlanma tarixi:	Oktyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Oktyabr, 2017-ci il

C.1. SƏRİŞTƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none">• Yuvada beçələmənin başlamasını göstərən əlamətlər• Bal arılarının beçələrinə nəzarət vasitələri• Nəzarət altında olan ana arının pətəyə qoyulma müddəti• Arıların yerini dəyişmək üçün bioloji təhlükəsizlik• Arıların davranışı• Arıların idarə edilməsi ilə bağlı üsullar• Tüştünün arılara və bal məhsullarına təsirləri• Arılara qarşı tüstü verən vasitələr üçün müvafiq yanacaq• Arılara qarşı tüstü verən vasitələrdən nə zaman və niyə istifadə etmək• Zıyanvericilər və ya xəstəliklərin yayılma üsulu və arıçılığa olan təhlükə səviyyəsi• Bal arılarının endemik və qeyri-adi xəstəliklərinin, parazitlərin əlamətləri və onların müalicəsi• Yetkin bal nektarının göstəriciləri və kifayət qədər dolmuş xanalar• Pətəklərin yaxşı vəziyyətdə olmasının yoxlanmasına dair məlumat
---------------	--

Bacarıq:	<ul style="list-style-type: none">• İş yekunlaşdırdıqdan sonra ərazini təmizləmək• Hava, nektar axını, arı cinslərinin yuvadakı arıların müdafiə xarakterli davranışına təsirini şərh etmək• Arılar üçün tüstü verici vasitələrdən istifadə etmək• Arılara qarşı tüstü verən avadanlıqları yandırılmış halda saxlamaq və arıçılıq təsərrüfatı üzrə tapşırıqları yerinə yetirən zaman onlardan istifadə etmək• Tüstünün, o cümlədən tüstü kəsildikdən sonra arılara təsirlərini monitorinq etmək• Müvafiq yanacağı seçmək• Zıyanvericilər və xəstəlikləri müəyyən etmək• Arı beçələrini yoxlamaq• Əlavə yemləri hazırlamaq• Bal arasını pətəyə qoymaq• Nümunələr götürmək• Ana arıları yenidən pətəyə qoymaq• Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə etmək• Bal nektarının yetişkənliyini qiymətləndirmək• Kiçik sahibkarlığın planlaşdırılması üzrə bacarıq• Sadə marketinq bacarıqları/bəsit səviyyədə maliyyə və mühasibatlıq sahəsində bacarıqlar• Müştərilər ilə əsaslı səviyyədə ünsiyyət qurmaq bacarığı• Arı pətəklərini təmir etmək üçün taxta emalı ilə əlaqədar əsas bacarıqlar
Yanaşma:	<ul style="list-style-type: none">• Məsuliyyətli olmaq• İntizamlı olmaq• İşə təhlükəsiz yanaşmaq
Əlavə / ümumi sərişlər:	<ul style="list-style-type: none">• Xarici dil• İnformasiya texnologiyaları

C.2. TƏLİM SXEMİ

Müvafiq təlim kursunu uğurla başa vuran “Arıçı” aşağıdakıları bacaracaqdır / biləcəkdir:

Bölmə 1: Arıçılıqla məşğul olarkən əməyin təhlükəsizliyi və gigiyena qaydalarına əməl etmək.
Öyrənmə nəticələri:

Nəticə 1	Arıçılıq avadanlıqlarından təhlükəsiz istifadəni nümayiş etdirmək;
Nəticə 2	Arıçılıqda əməyin təhlükəsizliyi qaydalarının mənimsənilməsini nümayiş etdirmək;
Nəticə 3	Arı sancmasından zərər çəkmiş şəxslərə ilkin yardım göstərilməsini nümayiş etdirmək;
Nəticə 4	Dərmanlardan və müalicəvi üsullardan istifadə olunmasını nümayiş etdirmək;
Nəticə 5	Tüstü körüyü vasitəsi ilə arıların sakitləşdirilməsi, onların maneələrdən və zədələnmələrdən uzaqlaşdırılmasını nümayiş etdirmək;
Nəticə 6	Tüstü körüyünü yandırarkən təhlükəsizlik qaydalarına riayət edilməsini nümayiş etdirmək;
Nəticə 7	Tüstü körüyündən istifadə edərkən yangına qarşı təhlükəsizlik qaydalarını izah etmək;

Nəticə 8	Balsüzənlə, elektrik şanlanma cihazı ilə təhlükəsiz işlərin görülməsini nümayiş etdirmək;
Nəticə 9	Elektrik şanlanma cihazı ilə işləyərkən təhlükəsizlik qaydalarını izah etmək;
Nəticə 10	Arı zəhəri ilə işləyərkən lazımı avadanlıqlardan istifadənin üstünlüklərini izah etmək;
Nəticə 11	Beçələrin çıxarılması zamanı təhlükəsizlik qaydalarını izah etmək;
Nəticə 12	İş yerinin gigiyenası tələblərini sadalamaq;
Nəticə 13	Xüsusi geyimlərdən istifadənin faydalarını izah etmək;
Nəticə 14	Dərman qutusunun komplektləşdirilməsi qaydalarını izah etmək;
Nəticə 15	İnsan və heyvanların arı sancmasından qorunması üsullarını izah etmək.

Bölmə 2: Beçə və arı ailələrini yaratmaq

Öyrənmə nəticələri:

Nəticə 1	Arıxanada arı ailələrin sayının artırılması üsullarını izah etmək;
Nəticə 2	Yayda və qışda kiçik ailələrdə anaları qorumaq üçün ehtiyat anaların seçilməsi üsullarını izah etmək;
Nəticə 3	Köməkçi ailələrdən yığımda istifadə edilməsi metodunu izah etmək;
Nəticə 4	Beçələrin gələcəkdə ailələr yaratmaq və ya yığım zamanı müvəqqəti istifadə etmək üçün seçilməsi üsullarını izah etmək.

Bölmə 3: Arıxananın köçürülməyə hazırlamaq və köçürmək

Öyrənmə nəticələri:

Nəticə 1	Köçürülmənin zəruriliyini müəyyən edilməsini izah etmək;
Nəticə 2	Arıxananı köçürülməyə hazırlamağı nümayiş etdirmək;
Nəticə 3	Köçürülmənin həyata keçirilməsi mərhələlərini izah etmək.

Bölmə 4: Zıyanvericilər və xəstəlikləri müəyyən etmək və müalicə etmək.

Öyrənmə nəticələri:

Nəticə 1	Mövcud dərmanlarla arıların müalicə edilməsi üsullarını izah etmək;
Nəticə 2	Hər bir dərmanın təyinatı və təsir etmə xüsusiyyətləri haqqında bilikləri nümayiş etdirmək;
Nəticə 3	Arı zıyanvericiləri haqqında bilikləri nümayiş etdirmək;
Nəticə 4	Arıların yoluxucu xəstəliklərinə dair əsas məlumatları şərh etmək;
Nəticə 5	Xəstəliklərin əlamətlərinin, yaranma səbəbinin müəyyən edilməsi üsullarını nümayiş etdirmək;
Nəticə 6	Arıların yoluxmayan xəstəliklərinin profilaktika və müalicə üsullarını və vasitələrini şərh etmək;
Nəticə 7	Arı ailələrinin dərmansız müalicəsinin əsaslarını izah etmək;
Nəticə 8	Arıların xüsusi üsullarla və ya arıların bioloji xüsusiyyətlərinə müvafiq olaraq müalicə edilməsi üsullarını izah etmək.

Bölmə 5: Arılar üçün əlavə yemlər hazırlamaq

Öyrənmə nəticələri:

Nəticə 1	Yemləmənin vaxtının müəyyən olunması üsullarını izah etmək;
Nəticə 2	Yemlərin hazırlanmasını nümayiş etdirmək;

- Nəticə 3 Balı nə ilə əvəz edilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 4 Çiçək tozunun əvəz edilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 5 Qış mövsümündə arıların istifadəsi üçün yem ehtiyatlarını hazırlamaq üsullarını nümayiş etdirmək;
- Nəticə 6 Təbii nektar ehtiyatlarının və pətəklərdə olan balın istifadəsi üçün şəraitin yaradılması üsullarını izah etmək;
- Nəticə 7 Şəkəri şəkər şərbəti halına gətirənədək qısa yem ehtiyatlarının artırılması üsulunu nümayiş etdirmək.

Bölmə 6: Arılar qışlamasını təşkil etmək

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Qışlamadan əvvəl pətəyin altlığının təmizlənməsini nümayiş etdirmək;
- Nəticə 2 Pətəkdən zibillə birlikdə xəstəlik törədən mikroorqanizmlərin çıxarılmasını izah etmək;
- Nəticə 3 Təmizlənmə hesabına arı ailəsində sanitar-gigiyenik şəraitin təkmilləşdirilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 4 Arıların qışlamasının itkisiz keçirməsinin təşkil edilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 5 Yazda arıxananın yüksək məhsuldarlığını təmin edən kifayət qədər güclü ailələr alınması üsullarını izah etmək.

Bölmə 7: Arı ailələrinin bal yığımına və bal yığımının istifadəsinə hazırlamaq

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Arıların qışlamasının itkisiz keçirməsinin təşkil edilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 2 Yazda arıxananın yüksək məhsuldarlığını təmin edən kifayət qədər güclü ailələr alınması üsullarını izah etmək.

Bölmə 8: Arı ailələrinin vəziyyətini müəyyən etmək.

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Arıların hərəkətinin izlənməsi ilə ailədə bəzi dəyişiklərin xüsusiyyətlərinin əvvəlcədən nəzərə alınması üsullarını izah etmək;
- Nəticə 2 Ailəyə ətraflı baxış keçirməsi əsasında arı ailəsinin vəziyyətinin müəyyən edilməsi üsullarını izah etmək;
- Nəticə 3 Pətəkdə arıları dinlədikdən sonra arı ailəsinin vəziyyəti haqqında ilkin nəticələrin çıxarılmasını şərh etmək.

Bölmə 9: Anasız ailələri tamamlamaq

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Anasız ailənin müəyyən edilməsi üsullarını şərh etmək;
- Nəticə 2 Anasız ailəni düzəltmək üçün ananın və ya yetkin ana yuvasının yerləşdirilməsi üsullarını izah etmək.

Bölmə 10: Balın süzülməsi

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Balın süzülməsi üçün şanların hazırlığının və balın süzülmə vaxtının müəyyən edilməsi və bunun üçün lazımi alətlərin seçilməsi, iş prosesinə hazırlanmasını şərh etmək;

Nəticə 2 Balın süzülməsi prosesini nümayiş etdirmək.

Bölmə 11: Çərçivələrdə yarıqların açılması və məftilləmə.

Öyrənmə nəticələri:

- Nəticə 1 Çərçivələrdə yarıqların açılması prosesini nümayiş etdirmək;
Nəticə 2 Məftilləmə əməliyyatının həyata keçirilməsini nümayiş etdirmək;
Nəticə 3 Bu əməliyyatların həyata keçirilməsi üçün tələb olunan alətləri sadalamaq.

Yuxarıdakı sahələr üzrə təlim keçmiş şəxs aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

- V.1. Bal arılarının beçəsini toplamağa hazırlaşmaq, alət və avadanlıqları seçmək:
F.1.1. Mövcud çərçivələri gigiyenik qaydada hazırlamaq;
F.1.2. Bal arılarının beçələrini toplamaq üçün bütün avadanlıqları əldə etmək, onların saz vəziyyətdə və istismara yararlı olmasını təmin etmək;
F.1.3. Hər iş gününün sonunda çərçivələri boşaltmaq;
F.1.4. Fərdi mühafizə vasitələrinin istismar üçün yararlı olmasını yoxlamaq, onları düzgün geyinmək və istifadə etmək;
F.1.5. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar əməyin mühafizəsi üzrə təhlükələri müəyyən etmək, onları səmərəli idarə etmək üçün tədbir görmək;
F.1.6. Karantin və bioloji təhlükəsizlik şərtlərinin təmin olunmasına nəzarət etmək;
F.1.7. Arı beçələrinin yığılması ilə əlaqədar təhlükələri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək.
- V.2. Bal arılarının beçəsini toplamaq:
F.2.1. Toplanmış arıların pətəklərdə saxlanmasını təmin etmək məqsədi ilə arı pətəklərini hazırlamaq və müvafiq yerdə yerləşdirmək;
F.2.2. Beçəni boş qutunun içinə silkələməklə tutmaq;
F.2.3. Bütün beçələrin toplandığını təsdiq etdikdən sonra qutuda olan beçələri başqa bir pətəyə yığmaq;
F.2.4. Ana arının orada olub-olmadığını yoxlamaq.
- V.3. Arı südü almaq:
F.3.1. Arı südü almaq üçün güclü ailəni nəzarətə götürmək ehtiyacı olduqda ananı ayırmaq;
F.3.2. Anasız arıya arıçılıq ədəbiyyatında göstərilən qaydada süni yuvacıqlar yerləşdirilmiş çərçivələr asmaq;
F.3.3. Həmin yuvacıqları yumurta ilə təmin etmək və bu işə nəzarət etmək;
F.3.4. 72 saat müddətində südü qaşayıb götürmək və qablaşdıraraq xüsusi şəraitdə saxlamaq.
- V.4. Bal arılarının pətəklərində arı beçələrinin hərəkətini idarə etmək:
F.4.1. Bal arılarının pətəklərində beçələmə əlamətlərinə nəzarət etmək;
F.4.2. Beçə vermə ehtimalı olan arıların daşınması ilə əlaqədar riskləri müəyyən etmək, risklərin ehtimalı və nəticələrini minimuma endirmək üçün tədbirlər görmək;
F.4.3. Beçələmənin baş vermə ehtimalı olan yeri nəzərə almaq, bir sıra nəzarət vasitələrini, eləcə də uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.4.4. Beçələrin hərəkətinə nəzarəti təmin etmək üçün yuvanı monitoring etmək və zəruri halda əlavə nəzarət vasitələrini həyata keçirmək;
 - F.4.5. Bərə mumu yığmaq;
 - F.4.6. Bərə mumu istehsalı ilə əlaqədar pətəklərə nəzarət etmək;
 - F.4.7. Artıq bərə mumunu toplayıb qablaşdırmaq;
 - F.4.8. Bərə mumunu toz və digər qarışıqlardan təmizləmək.
- V.5. Arı beçələrinin sağlamlığı və vəziyyətini qiymətləndirmək:
- F.5.1. Arı beçələrini xəstəlik əlamətlərinə qarşı yoxlamaq və müvafiq tədbir görmək;
 - F.5.2. Arı beçələrində ziyanvericilər və parazitlərin olmasını yoxlamaq və aşkar olunduğu halda müvafiq tədbir görmək;
 - F.5.3. Xəstəlik və ya ziyanvericilərin əlamətlərini müəyyən etmək, sınaq məqsədi ilə müvafiq nümunələr götürmək və diaqnozu əsaslandırmaq üçün dəlillər toplamaq;
 - F.5.4. Uçuş bacası və ya uçuş taxtalarının üzərində arı pətəyindən çıxarılan beçələrdə xəstəlik əlamətlərinin olmasını yoxlamaq.
- V.6. Yetkin arıların sağlamlığını və vəziyyətini qiymətləndirmək:
- F.6.1. Zəif və qeyri-müntəzəm uçuş nümunələrinin əlamətlərinə qarşı uçuş bacasının ətrafındakı uçuş istiqamətlərini, eləcə də uçuş bacasında ölmüş və ya ölmək üzrə olan arılara nəzarət etmək;
 - F.6.2. Yetkin arılar və şan olan pətəklərdə xəstəlik əlamətləri, eləcə də qeydiyyatı alınması zərurət təşkil edən mövcud xəstəliklərə nəzarət etmək;
 - F.6.3. Xəstəlik və ya ziyanvericilərin əlamətlərini müəyyən etmək, aidiyyatı standartlar və protokollara uyğun olaraq sınaq məqsədi ilə müvafiq nümunələr götürmək və diaqnozu əsaslandırmaq üçün dəlillər toplamaq;
 - F.6.4. Yoxlamaların nəticələrini qeydə almaq və hər hansı düzəldici tədbir görmək və ondan arıçılıq əməliyyatları ilə əlaqədar əsas kimi istifadə etmək.
- V.7. Balı süzməyə hazırlaşmaq:
- F.7.1. Toplamaq məqsədi ilə balın kifayət qədər yetişmiş olmasını təmin etmək üçün nektar balının yetişkənliyini müəyyən etmək və bunun üçün arı ailəsinə baxış keçirmək;
 - F.7.2. Balın çıxarılması ilə əlaqədar vaxt və yerin planlaşdırılması zamanı mümkün çirklənmə hallarını, eləcə də əldə olunacaq balın arı yuvası, balın keyfiyyəti və növünə təsirini nəzərə almaq;
 - F.7.3. Pətəkdən çıxarılaçaq balın həcminə təsir edən amilləri müəyyən etmək və nəzərə almaq.
- V.8. Balı emal etmək:
- F.8.1. Arıları bal ilə dolu olan şanlardan uzaqlaşdırmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni və ya birləşməni seçmək və həyata keçirmək;
 - F.8.2. Pətəklərdə olan bal ilə dolu şanılardan balı çıxarmaq üçün bir sıra müvafiq üsulları nəzərdən keçirmək və daha uyğun vasitəni seçmək və həyata keçirmək;
 - F.8.3. Balın çıxarılması zamanı onun keyfiyyətinə nəzarət etmək;
 - F.8.4. Bal ilə dolu çərçivələri bal çıxarılan obyektə daşımaq;
 - F.8.5. Balı qablara tökmək.
- V.9. Arı pətəklərini və çərçivələrini təmir etmək:
- F.9.1. Görüləcək iş ilə əlaqədar uyğun materialları yığmaq və ya almaq və onları müvafiq ölçüyə uyğun kəsmək;
 - F.9.2. Zədələnmiş arı pətəklərinin çərçivələrini, eləcə də çərçivə və simləri təmir etmək və onları bərkitmək;
 - F.9.3. Şanları elektrik və ya mexaniki üsulla çərçivələrə yerləşdirmək;
 - F.9.4. Arı pətəkləri və çərçivələrinin hazır hissələrinin ölçülərə uyğun olmasını yoxlamaq;

F.9.5. Müvafiq halda komponentlərin hissələrini müəyyən etmək üçün onları montajdan əvvəl işarələmək.

V.10. Məhsulları nümayiş etdirmək və satmaq:

F.10.1. Balın xüsusi nümunələrini hazırlamaq və onları nümayiş etdirmək;

F.1.1. Məhsullar barədə müştərilərə məlumat vermək və onları satmaq.

C.3. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.3.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri səriştələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim	☒	İlkin təlim akkreditasiyadan keçmiş peşə məktəbləri və sertifikatlaşdırılmış müəssisələr tərəfindən təşkil olunur. Bu təlim praktikadan qazanılan geniş təcrübə ilə əlaqələndirilməlidir. Yalnız praktiki təlim keçirildiyi hallarda səriştələrin tanınması haqqında sənəd əldə etmək üçün işçinin əlavə nəzəri təlim keçməsi və qiymətləndirilməsinə ehtiyac var.
Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil		
Digər:		

Qeyri-formal və (və ya) informal təlim tələb olunan səriştələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər. Bəzən arıçı zəruri səriştələri yalnız qeyri-formal və (və ya) informal təlim vasitəsi ilə əldə edə bilər.

Qeyri-formal təlim

İş yerində, təlim mərkəzində və ya bilavasitə ixtisaslaşmış təlimatçı tərəfindən keçirilən təlimdir. Qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində təlimatçı yanında öyrənməkdir.

İnformal təlim

İnformal təlim, ənənəvi olaraq, ailə təsərrüfatında yer alır, həmçinin kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkələr vasitəsi ilə baş verir. O, tələb olunan nəzəri və təcrübi bilikləri verə bilər, lakin fərdi yoxlamadan başqa, digər qaydada müşahidə edilməsi demək olar ki, mümkün deyil və ölçülməsi çətindir.

² Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşıdığından cədvəldə əks olunmayıb.

C.3.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal ilkin təlim istiqaməti ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilkin peşə təhsili almaq və arıçılıqla məşğul olan hər hansı müəssisədə təcrübə keçməkdir. Arıçının təlim istiqamətləri yuxarıda göstəriləyi kimi, qeyri-formal və ya informal təlimdən də ibarət ola bilər.

C.3.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Gələcəkdə arıçılıq sahəsində ən azı iki il təcrübəsi olan şəxs səriştələrin yoxlanması üçün imtahana mürəciət edə və yalnız imtahanı keçdikdən sonra səriştələrin tanınması haqqında rəsmi sənəd əldə edə bilər.

³ Azərbaycanca səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.